

ประโยค ป.ธ.๔

แปล มคธเป็นไทย

สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๓

๑. ยสุมา เปตา อิโต กิณฺจิ ลจฺจมาติ อาสาภิกฺขตา ฌาตีนํ ฆรํ อาคนฺตฺวาปิ
อิทํ นาม โน เทถาติ ยาจิตุํ น สกฺโกนฺติ ตสฺมา เตลฺลํ อิมานิ อนุสฺสรณวตฺถุณี
อนุสฺสรนฺโต กุลปฺตฺโต ทกฺขิณฺ ทชฺชาติ ทสฺเสนฺโต ทสมํ คาถมาท

อทาสี เม อทาสี เม ฌาติ มิตฺตา สขา จ เม

เปตานํ ทกฺขิณฺ ทชฺชา ปุพฺเพ กตมฺอนุสฺสรนฺติ ฯ

ตตฺถ ทกฺขิณฺ ทชฺชาติ อิทํ นาม เม ฌนํ วา ฌณฺณํ วา อทาสีติ จ อิทํ
นาม เม กิจจํ อทาสีติ จ อมฺุ เม มาติโต วา ปิตฺโต วา สมฺพุทฺตฺตา ฌาตีติ จ
สิเนหฺวเสน ตาณสมตฺถตฺตาย มิตฺตา อิติ จ อสุโก เม สหปฺสุกฺกีพฺโก สขาติ จ เอวํ
สพฺพํ ปุพฺเพ กตํ อนุสฺสรํ อนุสฺสรนฺโต กุลปฺตฺโต เปตานํ ทานํ ทเพยฺย นียฺยาเทยฺยาติ
อตุโถ ฯ ทกฺขิณฺ ทชฺชาติ วา ปาโฉ ฯ ตตฺถ ททิตพฺพาติ ทชฺชา ฯ กา สภา ฯ เปตานํ
ทกฺขิณฺ ฯ เกณ ฯ อทาสี เมติอาทินา นเยน ปุพฺเพ กตํ อนุสฺสรํ อนุสฺสรตาติ
อตุโถ ฯ กรณตฺเถ ทิ อิทํ ปจฺจตฺตฺวจฺจนฺติ ฯ (มฺงฺคฺลตฺถที่ปนิยา ปฐฺโม ภาโค ข้อ ๓๔๗)

๒. อปฺเปเน วา พหฺนา วา ฌเนน กิตฺตา ฌนฺกิตฺตา ฯ ยสุมา ปน สา น
ฌนฺกิตฺตมตฺตา เอว ภริยา สํวาสตฺถาย ปน กิตฺตฺตา ภริยา ตสฺมาสฺส นินฺทเทเส
ฌเนน กิณฺติววา วาเสตีติ วุตฺตํ ฯ ฌนฺเทน อตฺตโน รุจฺยา วสตีติ ฌนฺทวาลินี ฯ ยสุมา
ปน สา น อตฺตโน ฌนฺทมตฺเตเนว ภริยา โหติ ปฺริเสน ปน สมฺปฏฺิจฺจิตฺตฺตา
ตสฺมาสฺส นินฺทเทเส ปิโย ปิยํ วาเสตีติ วุตฺตํ ฯ โภเคน วสตีติ โภควาลินี ฯ อุกฺกุขล-
มุสฺลาทิสฺสรูปกรณํ ลภิตฺวา ภริยาภาวํ อฺุปรคฺจฺจนฺติยา ชนฺปทิตฺถิยา เอตมฺชิวจฺนํ ฯ
ปญฺเณน วสตีติ ปญฺเณวาลินี ฯ นินฺวาสนมตฺตํ วา ปารุปนมตฺตํ วา ลภิตฺวา ภริยาภาวํ
อฺุปรคฺจฺจนฺติยา ทลิตฺทิตฺถิยา เอตมฺชิวจฺนํ ฯ โอบปตฺตกิณฺติ อฺุภินฺนํ เอภิสฺสา อฺุทก-

ปาฏิยา หตเถ โอตาระตวา อิหํ อุทกํ วยิ สํสภูจจา อเมชชา โหเถติ วตวา ปริคค-
 ธิตาเยตํ นามํ ฯ โอมภุํ โอโรปีตํ จุมพฏมสฺสชาติ โอมภุจุมพฏากภูจหาริกาทินมณฺณตฺรา ฯ
 ยสฺสา สีสโต จุมพฏํ โอโรเปตฺวา ฆเร วาเสติ ตสฺสา เอตํ นามํ๓ ฯ ทาสี จาติ
 อตฺตโนเยว ทาสี จ โหติ ภริยา จ ฯ กम्मการี นาม ยา เคเห ภติยา กम्मํ กโรติ
 ตาย สหฺธิ โกจิ ฆราวาสํ กปฺเปติ อตฺตโน ภริยาย อนตฺถิโก หุตฺวา อยํ วุจฺจติ
 กम्मการี จ ภริยา จาติ ฯ ฐเชน อาหฺญา ฐชาหฺญา ฯ อุสฺสิตทฺชชาย เสนาย คนฺตฺวา
 ปรวิสยํ วิลุมฺปีตฺวา อานีตาติ วุตฺตํ โหติ ฯ ตํ โกจิ ภริยํ กโรติ อยํ ฐชาหฺญา นาม ฯ
 ยา มุหุตฺตมตฺเต ปฏิวสิตพฺพา สฺวา มุหุตฺตติกา ตํชณิกาทิ อตฺถิเกติ สยฺจริตฺตวณฺณ-
 นานโย ฯ (มจฺจลตฺถทีปนิยา ปจฺจโม ภาโค ช่อ ๓๘๓)

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔

แปล มครเป็นไทย

๑. เพราะชนผู้ล่วงลับไปแล้วทั้งหลาย ถูกความหวังครอบงำว่า พวกเราจักได้อะไร ๆ จากเรือนนี้ แม้มายังเรือนของพวกญาติ ก็ไม่สามารถจะขอว่าขอท่านทั้งหลาย จงให้ของชื่อนี้ แก่พวกข้าพเจ้าเถิด ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อจะทรงแสดงว่า กุลบุตรผู้ระลึกถึงเรื่องอันเป็นเหตุแห่งการระลึกถึงเหล่านี้

กุลบุตร ผู้ระลึกถึงอุปการคุณที่ท่านผู้ล่วงลับไปแล้วทำไว้แล้วในกาลก่อนว่า ผู้โน้น ได้ให้สิ่งนี้แก่เรา ผู้โน้น ได้ช่วยทำกิจนี้แก่เรา ผู้โน้นเป็นญาติของเรา ผู้โน้นเป็นมิตรของเรา และผู้โน้นเป็นสหายของเรา พึงให้ทักษิณาแก่ท่านผู้ล่วงลับไปแล้วทั้งหลาย

บรรดาบทเหล่านั้น สอนบว่า ทกฺขิณฺ ทชฺชา ความว่า กุลบุตรผู้ระลึกถึง คือหวนระลึกถึงอุปการคุณที่ท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว ทำไว้แล้วในกาลก่อนทั้งหมดอย่างนี้ว่า ผู้โน้น ได้ให้ทรัพย์หรือข้าวเปลือกชื่อนี้แก่เรา ว่าผู้โน้น ได้ช่วยทำกิจชื่อนี้แก่เรา ว่า ผู้โน้น ชื่อว่าเป็นญาติของเราเพราะเป็นผู้เกี่ยวเนื่องกันข้างมารดาหรือข้างบิดา ว่า ผู้โน้น ชื่อว่า เป็นมิตรของเรา เพราะเป็นผู้สามารถช่วยป้องกัน (ภัยต่าง ๆ) ได้ ด้วยสามารถความรัก และว่าผู้โน้น เป็นสหายเล่นสนุกสนานร่วมกันของเรา พึงให้ คือ พึงมอบให้ท่านแก่ชนผู้ล่วงลับไปแล้วทั้งหลาย ฯ อีกอย่างหนึ่ง พระบาลีว่า ทกฺขิณฺ ทชฺชา ดังนี้ ก็มี ฯ

ในบทว่า ทชฺชา นั้น บัณฑิตพึงทราบวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ สมบัติได้อันเขาพึงให้ เหตุ นั้น สมบัตินั้น ชื่อว่า ทชฺชา(สมบัติอันเขาพึงให้) ฯ ถาถามว่าสมบัติอันเขาพึงให้ นั้น คืออะไร ฯ แก้ว คือ ทกฺขิณฺ เพื่อให้ท่านผู้ล่วงลับไปแล้วทั้งหลาย ฯ ถาถามว่า ใคร พึงให้ ทกฺขิณฺ ฯ ตอบว่า อันกุลบุตรผู้ระลึกถึง อธิบายว่า ผู้หวนระลึกถึงอุปการคุณที่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ทำไว้แล้วในกาลก่อน โดยนัยว่า ผู้โน้น ได้ให้สิ่งนี้แก่เรา ดังนี้ เป็นต้น พึงให้ ฯ ก็คำว่า อนุสฺสรํ นี้เป็นปฐมวิภักติ ลงในอรรถแห่งตติยาวิภักติแล ฯ

๒. นัยอันมาในอรรถกถาสัจจัตถกติกขาบพว่า สตรีที่เขาซื้อมาด้วยทรัพย์น้อย บ้าง มากบ้าง ชื่อว่า ธนุกีตา ฯ ก็เพราะสตรีนั้น เพียงเขาซื้อมาด้วยทรัพย์เท่านั้น ยังไม่ชื่อว่าภรรยา แต่ที่ชื่อว่าภรรยา เพราะเป็นผู้ที่เขาซื้อมาเพื่อประโยชน์แก่การอยู่ร่วม ฉะนั้น ในนิทเทสแห่งบพว่า ธนุกีตา นั้น พระอุบาลีเถระจึงกล่าวว่า บุรุษซื้อมาด้วยทรัพย์แล้วให้อยู่ ฯ สตรีใด ย่อมอยู่ด้วยความพอใจ คือด้วยความชอบใจของตน เหตุนั้น สตรีนั้น ชื่อว่า จันทวาลีนี้ ฯ แต่เพราะสตรีนั้น ย่อมเป็นภรรยาด้วยเหตุลึกลับว่าความพอใจของตนฝ่ายเดียวก็หาไม่ แต่ชื่อว่าเป็นภรรยา เพราะเป็นผู้อันบุรุษรับรองแล้ว ฉะนั้น ในนิทเทสแห่งบพว่า จันทวาลีนี้ นั้นพระอุบาลีเถระ จึงกล่าวว่า บุรุษที่รัก ย่อมยังสตรีที่รักให้อยู่ ฯ สตรีใด ย่อมอยู่ด้วยโภคะ เหตุนั้น สตรีนั้น ชื่อว่า โภควาลีนี้ ฯ คำว่า โภควาลีนี้ นั้น เป็นชื่อของสตรีในชนบท ผู้ได้อุปการณแห่งเรือนมีครกและสากเป็นต้นแล้วเข้าถึงความเป็นภรรยา ฯ สตรีใด ย่อมอยู่ด้วยผ้า เหตุนั้น สตรีนั้น ชื่อว่า ปฏวาลีนี้ ฯ คำว่า ปฏวาลีนี้ นั้น เป็นชื่อของสตรีซึ่งใจผู้ได้วัตถุเพียงผ้านุ่งหรือผ้าห่มแล้วเข้าถึงความเป็นภรรยา ฯ

คำว่า โอบตตกีนี นั้น เป็นชื่อของสตรี ที่หม่อมญาติยังมีมือของคู่บ่าวสาวให้จุ่มลงในถาดน้ำถาดเดียวกัน แล้วกล่าวว่า เจ้าทั้ง จงปรองดอง ไม่แตกกัน ดุจน้ำน้ำถาด ดั่งนี้แล้ว กำหนดถือเอา ฯ เทร็ด (ของเทินบนศิระชะ) ของสตรีนั้นอันบุรุษนำลง คือ ปลงลงเหตุ นั้น สตรีนั้น ชื่อว่า โอบฏจุมพฏา นั้นเป็นชื่อแห่งสตรี ที่บุรุษยกเทริดลงจากศิระชะแล้วให้อยู่ในเรือน ฯ

บพว่า ทาลี จ ได้แก่ สตรี เป็นทั้งทาลี เป็นทั้งภรรยา ของตนนั่นเอง ฯ สตรีผู้ทำงานในเรื่องเพื่อค่าจ้าง ชื่อว่า สตรีทำการงาน บุรุษบางคน เป็นผู้ไม่มีความต้องการ ด้วยภรรยาของตน ย่อมสำเร็จการครองเรือนกับสตรีนั้น สตรีนั้นท่านเรียกว่า สตรี เป็นทั้งผู้ทำการงาน เป็นทั้งภรรยา ฯ สตรี ผู้อันธงนำมาแล้ว ชื่อว่า ธชาหฏา ฯ มีคำอธิบายที่ท่านกล่าวไว้ว่า สตรี อันกองทัพผู้ยกธงขึ้นแล้วไปโจมตีเขตแดนปรบักษ์แล้วนำมา ฯ บุรุษบางคน ทำสตรีนั้นให้เป็นภรรยา สตรีนี้ ชื่อว่า ธชาหฏา ฯ สตรีที่บุรุษพึงอยู่ร่วมในกาลเพียงครู่หนึ่ง ชื่อว่า มุหุตติกา อธิบายว่า สตรีที่บุรุษอยู่ร่วมในขณะนั้น ฯ